

Кокнова Т. А.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської філології
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

ЛІТЕРАТУРНІ ПРИЙОМИ СТВОРЕННЯ АФРОАМЕРИКАНСЬКИХ ОБРАЗІВ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ К. СТОКЕТТ «ПРИСЛУГА»

Анотація. У статті виокремлено літературні прийоми, що застосовувала авторка під час написання сучасного роману для формування образу афроамериканців. Для створення таких образів К. Стокетт використовувала специфічну тему твору й афроамериканський діалект – ебонікс.

Ключові слова: літературний прийом, діалект, соціолект, афроамериканський діалект, ебонікс.

Постановка проблеми. Сучасні лінгвісти все частіше цікавляться дослідженням територіальних варіацій національних мов. Це пов'язано зі специфікою мови мати іманентну характеристику та бажанням носіїв мови бути індивідуальними в умовах глобалізації. Територія США характеризується унікальною мовною ситуацією, яка надає можливість досліджувати мовні варіації в багатьох сферах людського існування. Дослідженню афроамериканського діалекту присвячено багато уваги, тому що тридцять мільйонів мешканців країни спілкуються мовою, яка має свої особливості, що торкаються всіх ріней мови (фонетики, граматики, лексики тощо).

Художні тексти з елементами діалектів потребують особливої уваги, оскільки діалект стає інструментом впливу на читача для створення яскравих і життєвих образів афроамериканців. Дослідженням соціолінгвістики займалися багато вчених, які тісно пов'язували мову й людство, мислення та його практичну діяльність (К. Бо, Т. Кейбл, Л. Грін, Р. Резник, К. Форман та ін.). У різні часи проблема особливості відтворення діалекту розкрита й обговорена в працях І. Алексеевої, В. Комісарова, Н. Немцовой, Я. Рецкера, О. Швейцера, В. David, J. Catford, M. Morini, P. Newmark, E. Clifford та ін. Актуальність дослідження зумовлена недостатньою науковою обґрунтованістю питання визначення літературних прийомів, що використовуються для створення афроамериканських образів, особливо під час написання сучасних романів.

Саме тому **мета** статті полягає у виокремленні літературних прийомів, що були використані для формування образів афроамериканців на матеріалі сучасного роману К. Стокетт «Прислуга».

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння сутності афроамериканського діалекту неможливо без звернення до його історичних джерел. Загалом під діалектом, а в цьому дослідженні – соціолектом, розуміється мова, характерна для окремої соціальної групи населення [1, с. 242] або територіально замкнутої групи [2, с. 25]. Афроамериканський діалект (African American English – AAE) – це один із діалектів англійської мови, що використовується серед афроамериканського населення і має певний перелік правил, відмінний від класичного варіанта мови за рахунок фонетики, граматики та лексики [3, с. 12]. Афроамериканським діалектом розмовляють у різних частинах світу: Америці, Африці, Західній Індії, Гвінеї, північній частині Австралії, Ямаїці, Великобританії.

У науковій літературі лінгвісти використовують кілька термінів для визначення цього діалекту. У 1960 р. з початком його дослідження використовувався термін Negro speech (негритянська мова), Negro English (негритянський англійський) або Negro American dialect (негритянський діалект американського) [4, с. 68]. У 1970 р. з'явився термін Black English (чорний англійський) або Vernacular – BEV (просторічний чорний англійський). У середині 1980-х рр. часто використовували термін «афроамериканський англійський» (African-American), до 1991 р. лінгвісти використовували термін «афроамериканський просторічний діалект» (African American Vernacular English – AAVE) [4]. Термін Ebonics (ебонікс), що складається з двох слів “ebony” (чорний) і “phonics” (звуки), з'явився тільки в 1996 р., коли в одній зі шкіл Окленду було запропоновано викладати на афроамериканському діалекті, що називався «ебонікс» (Black English Ebonics) [4].

Історія виникнення афроамериканського діалекту достеменно невідома, але існує дві теорії щодо його виникнення: креольська та соціолінгвістична. Згідно з креольською теорією (якій ми симпатизуємо), запропонованою Д. Уінфордом, афроамериканський діалект виник у сільській місцевості південних штатів у 1816–1817 рр., коли раби, вивезені з Конго, працювали на бавовняних плантаціях [5, с. 77]. Щоб зробити своє існування безпечним і зберегти общинну та расову сутність, раби мусили виробити особливу, незрозумілу іншим мову, що зараз відома як афроамериканський діалект.

Але такий діалект не обмежується тільки використанням серед темношкірого населення, він також вплинув і на білошкірих півдня країни і став відомий як південноамериканський акцент (Southern American Accent) [8, с. 15]. На думку багатьох лінгвістів, це завдяки тому, що багато родин, де працювали афроамериканці як прислуга, перейняли особливості їхньої мови та манеру вимовляти слова [8].

Аналіз роману [7] надав можливість визначити специфічну тему, що дала змогу створити образи, які чітко асоціюються з темношкірим населенням. Для створення таких виразних образів автор роману виокремила таку його тему, що робить героїню (темношкірих жінок, котрі працюють прислугою в домах білих господинь) головними персонажами твору. Важливе питання, специфічне для 1950–1960 рр., – проблема національно-етнічних відносин, зокрема боротьба населення з расовою дискримінацією. Саме тому виокремлення образу «Прислуги» (Ейбелін) як головної героїні викликає в читача співчуття до трагічності існування темношкірих в Америці. У романі показуються не лише спроби головних героїв (афроамериканських жінок) продовжувати боротьбу за рівноправне існування, а і їхня більша мудрість, володіння особистим достоїнством, гордість.

У романі через образи афроамериканок порушується питання й побутових негараздів. Літературна спадщина не дуже

багата на образи жінок афро-американок, але цей роман надає можливість розкрити їхні характери, глибше зазирнути в їхній внутрішній світ, щоденні проблеми, з'ясувати їхню роль у житті чоловіка та дітей.

Особливість жіночого образу полягає в розкритті взаємин усередині родини, які залежать не тільки від протистоянь із «білими». На той час афроамериканські жінки не мали змоги подумати про те, щоб навчитися читати, писати, приділяти собі час. Цей роман говорить про несправедливість, із якою стикається жінка, вона є рабинею подвійно: з одного боку, страждає від чоловіка, з іншого – від расистських поглядів білошкірого населення. Її може наздогнати суворе покарання за будь-який проступок, що особливо несправедливо, якщо враховувати скільки на той час вони працювали. Саме тому в романі виразно спостерігається заклик жінок звільнитися, заявити про свою самостійність і незалежність від чоловіка.

Удалим літературним прийомом є й відображення ролі релігії в житті темношкірої жінки. На той час церква була місцем, де рівень сегрегації був найменшим. Афроамериканці свято вірять у магічну силу Слова, тому Слово, звернене до Бога, має бути почуте. Такий прийом надає можливість зазирнути в найглибинніші проблеми персонажів і спостерігати за ними, як на долоні, помічаючи їхні недоліки, покаяння, намагання бути кращими та більш справедливими.

Серед найголовніших художніх прийомів для створення афроамериканських образів є інтерпретація й використання афроамериканського діалекту. Загалом розвиток і функціонування мови зумовлено різноманітними процесами, що відбуваються в суспільстві. Мова – це непостійна система, яка абсорбує тенденції розвитку суспільства, намагається зберегти самобутність, що існує в розмовній мові. Розмовна мова, у тому числі й діалекти, є не тільки соціальне, а й мовне утворення, тому й підпорядковується основним законам, що існують у мові.

Отже, у контексті розгляду етнічних особливостей афроамериканців не можна обійти увагою соціолект ебонікс. Використання соціолекту в цьому випадку виправдане, оскільки за його допомогою можна надати соціальну характеристику персонажів, з'ясувати їхню расову належність, підкреслити унікальність.

Аналізуючи роман [7], передусім звертаєш увагу на особливість використання граматики героїнями твору. У граматиці помітна різниця в системі дієслів, що в ебонікс, яку можна дуже яскраво спостерігати на прикладі дієслова *to be*. Наприклад, він відсутній там, де потрібен: *she not just frowning all the time, she skinny; she lanky as a fourteen-year-old boy*; або використовується неправильно: *I weren't never coming back; He were twenty-four years old*.

Важливою особливістю використання дієслова *to be* є те, що він не співвідноситься з теперішнім часом, ним виражається значення постійності і тривалості дії: *But they be not steady aputor*. Ще один приклад полягає в особливостях передавання майбутнього часу в конструкції *be going to*, для цього також використовуються слова *gonna* або *gon*: *Oh, we're gonna have some kids; She gazes off like she's gon soft in the head*.

Для закінчених дій, що тривали в минулому, використовується формула (*been + verb+in'*): *I been trying to do this the whole night*. Ще одна специфічна для ебонікс особливість – це ударна форма *been*, яка означає, що дія триває і є не закінченою: *Capitol building is real big, pretty on the outside but I never been in it*.

Аналіз також засвідчує, що в афроамериканському англійському опускаються закінчення дієслова в 3-й особі однини: *Miss Leefolt, she look terrified a her own child*.

По-різному в системі ебонікс указуються видові значення минулого часу, що можна спостерігати на таких прикладах: *She did finish the work...; She done gone....* Але інколи некоректна форма дієслова в минулому часі використовується за бажанням: *So I took that pink, screaming baby in my arms*.

Дуже цікаві приклади використання третьої форми дієслова без додавання *have*: *He been here. You done the work. He shaken our brother hand*. Але для відображення процесу, що був завершений, використовується форма *done* та початкова форма основного дієслова: *I done raised seventeen kids in my lifetime*.

Замість використання класичної кількості часів в англійській мові, використовується форма теперішнього часу, але з додаванням різноманітних обставин часу (*last week, month, hour...; this year, evenin', mornin', hour...; at the moment; back in them days* та ін.): *He show the film last month...; I have live here twelve years....*

Заперечення в багатьох часах, числах, особах може бути використано формулою *ain't*: *I ain't telling*. Але, окрім цього, дуже часті варіанти існування кількох заперечень: *I ain't never been in this position before*.

Якщо розглядати граматику в межах синтаксичних структур, то вимагає особливої уваги співвіднесення підмета і присудка: *I listens to her very carefully; They goes right to her house....* Ці приклади вказують на ігнорування афроамериканським діалектом різниці між однією та множиною в системі дієслів. Окрім того, питання можуть бути без додаткових дієслів узагалі: *Where you get this?*

Що стосується іменників, то тут є окремі відмінності під час реалізації категорій детермінативності, наприклад, використання артикля *an* (*She scoop a egg up and near bout drop it cause she getting the palsy; I seen plenty a womens get the baby blues after they done birthing*), а в конструкціях із possessive case ідсутня *'s* – *Miss Leefolt dress been terrible*. Такі приклади загалом свідчать про некоректність використання артиклів: *Mae Mobley was born on a early Sunday morning in August, 1960*. У романі є випадки неправильного вживання й займенників: *I know how to get them babies to sleep, stop crying, and go in the toilet bowl before they mamas even get out a bed in the morning*.

Дуже цікаві випадки використання двох артиклів водночас: *But Miss Leefolt, she don't pick up her own baby for the rest a the day*, або артикль разом із займенником: *I laid up in bed and stared at the black walls a my house; A bitter seed was planted inside a me*. Таке використання забезпечує характерну вимову, що специфічна тільки для афроамериканського населення.

Особливістю ебонікс є його фонографічна складова. Саме тому в тексті роману авторка намагалася віддзеркалити таку специфіку вимови. В афроамериканців дуже часто відмінною демонстрацією фонетичної особливості англійської мови є позиція між голосними звуками *t* і *d* (так званий *flap*). Такі приклади можна знайти під час написання деяких слів: *writing/riding, matter/madder, latter/ladder*.

Додавання голосних (у тому числі напівредуційованих) до кінцевого закритого складу, як правило, [a], у тексті загалом розповсюджені *gonna, wanna*. Закінчення слів на *-ing* вимовляється з [n] і пишеться як *in* (*goin, wokin, singin*). Дзвінки та фрикативні – звучать як [d] (*the, this, them = de, dis, dem*), у медіальній вони замінюються на [v] (*brother = bruvver*). Глухі фрикативні в початковій позиції вимовляються як [t], у медіальній

і кінцевій – як [f] (*auther* – [f], що відображається й у правописі (*tenth* = *tent*, *nothing* = *nutn*)).

Перенесення наголосу призводить до опущення першого ненаголошеного складу, що призводить до появи таких слів: *member*, *bout*, *fore*, *cause* (*remember*, *about*, *before*, *because*).

Висновки. Розглянувши у статті особливості літературних прийомів, використаних авторкою, варто зазначити, що під час створення образів афроамериканців треба бути детально ознайомленим не тільки з темами, що могли гіпотетично їх цікавити, а також використовувати мову, якою вони розмовляють. Головний висновок, який можна зробити, полягає в тому, що авторкою роману проведено величезну роботу для створення образів афроамериканок. Для цього нею були використані різні прийоми: обрання специфічних тем твору й використання ебонікс (специфічної граматики, правопису, стилістики та лексики). Такі прийоми створили достовірні образи, підкреслили їхню інакшість, належність до окремої раси. У перспективі вбачається необхідним дослідження лексичної складової афроамериканського діалекту сучасних романів, у тому числі й твору К. Стокетт «Прислуга», та особливостей його перекладу іншими мовами.

Література:

1. Baker M. Towards a Methodology for Investigating the Style of a Literary Translator / M. Baker. – 2000. – № 12. – P. 241–266.
2. Berezowski L. Dialect in Translation / L. Berezowski. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1997. – 152 p.
3. Catford J.C. A Linguistic Theory of Translation / J.C. Catford. – Oxford : OUP, 1915. – 110 p.

4. Dollerup C. Basics of Translation Studies / C. Dollerup. – Iasi : Institutul European, 2006. – 260 p.
5. Rosa A.A. Translating Place : Linguistic Variation in Translation Word and Text / A.A. Rosa // A Journal of Literary Studies and Linguistics . – 2012. – № 2. – P. 75–97.
6. Trudgill P. Sociolinguistics : An Introduction to Language and Society / P. Trudgill. – London : Penguin, 2000. – 240 p.
7. Stockett K. The Help / K. Stockett. – New York : Penguin Group, 2009. – 264 p.

Кокнова Т. А. Литературные приёмы создания афроамериканских образов на материале романа К. Стокетт «Прислуга»

Аннотация. В статье выделены литературные приёмы, которые использовала автор во время написания современного романа для формирования образа афроамериканцев. Для создания таких образов К. Стокетт использовала специфическую тему произведения и афроамериканский диалект – эбоникс.

Ключевые слова: литературный приём, диалект, социолект, афроамериканский диалект, эбоникс.

Koknova T. The literary devices of creating the African American characters based on the novel by K. Stockett “The Help”

Summary. The article highlights the literary devices that were used by the author during the process of writing the up-to-date novel in order to create the personalities of the African Americans. K. Stockett used specific themes of the story and African American dialect – Ebonics to create such images.

Key words: literary method, dialect, sociolect, Afro American dialect, Ebonics.